Kousek staré historie

o krajinách, jichž část tvoří naše Nebraska.

NAPSAL REV. JAN ŠTĚPÁN BROŽ,
člen Státní Historické Společnosti v Nebrasce.

Jaká mívali nebo snad doposud mají mezi sebou bratrstva (fratry) také mi není známo. Bývají to spolky tajné, do nichž běloch — až na malé vyjímky — nemívá přístupu. Každé bratrstvo má jméno — dle svého wahkona — medicíny, obyčejně jméno některého zvířete a tajné obřady, jež odbývají ve velké "lodge" — nazvané "wakan—tipi" — to jest posvátný stan.

Jedna z nejposvátnějších věcí, mající význam hluboký v sociálním životě Indiánů i v názorech jejich náboženských, byl Totem. — (Totem bývalo nazýváno i ono mystické zvíře, dle něhož rod, zádruha nebo kmen ba i celý národ byl pojmenován, a jehož službě se zasvětil; věřiliť mnozí kmenové, že praotcem jejich bylo zvíře — totiž lépe řečeno "manito", který na sebe podobu zvířecí vzal. Proto "totenismus", uctívání zvířat byl u Amerikánů velmi vyvinut. Proto také některé kmeny jistých zvířat nezabíjeli — jako staří Egypťané. Slovo totem odvozeno jest od algonkinského verbálního kořene: ot neb od, což značí: k něčemu patřiti, náležeti; odtud odvozeno, ote, rodina, mind-otem: má rodina. Z totemismu se vyvinula v Mexiku tajemné nauka nagualismus, kde jednotlivec si zvolí některé zvíře za patrona a ochránce, a zasvěcenec pak dle libosti může na se vzíti podobu svého patrona.)

Bývalo to zvíře, také i věc neživá, však vírou Indiána oživená, kterou různým způsobem u různých kmenů — avšak vždy za posvátných okolností obřadem obvyklým — mohl získati jednotlivec a postaviti se pod její ochranu; užíval jí jako působivého talismanu v dobách důležitých nebo kdy se chtěl rozhodnouti v pochybnostech — a v pochybnostech byl Indián vždy. Totem také byl značkou sdružující jednotlivé rodiny ve společnosti náboženské nebo v podpůrné příbuzenství. První nazýval se: t o t e m o s o b n í — (medicina-wakana) a dospívající Ponka mohl ho nabýti tímto obřadem:

Dospívající hoch asi patnácti nebo šestnáctiletý, poučen byv od rodičů svých, poslán byl do pustého místa, hlavně na kopce, aby tu nabyl — t. j. si dobyl — svého totemu. Vlhkou hlinou si pomazal tvář i hlavu, do ruky vzal malý luk a několik šípů, a tak vydal se na místo osamělé. A tu křičel k Tahu-wakanovi — neboť křičeti, znamená: se modliti (ovšem nekřičí hlasem, nýbrž srdcem, mocným hnutím mysli). Také zpíval, svoji modlitbu zdvihaje při tom sevřené ruce, slzami dlaně navlhčoval a chvilkami rozevřenou rukou dotýkal se země. Bez jídla a pití vydržel tu několik dní — a pak vysílen, až k smrti znaven (a tu byl již blízko u Wakan-Tanky), upadl v tupý spánek a snil v horečném blouznění. Věc, zvíře nebo jiný předmět, o němž se mu v noci zdálo, byl pro celý život jeho "posvátnou medicinou" — wakan totem. Proň odvážil se v každý čas svého žívota. Obřad tento u Ponků a Omahanů byl nazván: N o n-z h i n-z h o n. Slovo to, jehož původní význam byl zapomenut, což svědčí, že tento obřad jest prastarý.

Když mladý bojovník — po tomto obřadu jej tak nazvati dlužno — přišel domů, brzy se zotavil, jídlem a pitím posilnil, a první jeho prací bylo vyhledati svůj totem: zabil zvíře, jež se mu ve spánku bylo zjevilo, část jeho, kus kůže, zoban, drápy a p. zašil pečlivě do vaku a ten pak při každé důležité příležitosti, kdy mu objeviti se bylo v "gala", na krku zavěšený nosil, ba mnohdy jej ani ve spaní neodkládal.

Vak medicinový bývá až 3 stopy velký, podle toho, jaký totem se v něm skrývá. Největší potupou bojovníka bylo, byl-li mu vak ukraden. Tu bývá na něho pohlíženo jako na skétu, a staří wičaštové jej ze svého středu vyvrhnou; patříť mezi ženy. Nešťastník vydává se pak na vlastní pěsť za nepřítelem, až se mu podaří některého skoliti. Zmocní se jeho medicíny, vrací se s hrdostí ku svému kmenu, neboť opět může býti přijat mezi chrabré.

Indián, který se dal oloupiti o medicinu, stává se otrokem vítěze po smrti na věčných honitbách. Vak medicinový v řeči dhehiga sluje: Čaňko-žucha.

Totem rodový, zádruhový a kmenový byl společným znamením v zádruze původně. Nebylo třeba, aby zasvěceni byli pokrevní nebo jinak příbuzní. Bylo však nutno, aby byli měli v mládí totéž "vidění" či "zjevení", když v pustině hledali svůj totem osobní. Tak ku příkladu ti, jimž v posvátné horečce se zjevil medvěd, sdělili si to vespolek a utvořili zádruhu "medvěda". Jiní "blesku", "antelopa", "vlka" a pod. Totemem pak označili i svůj tipi; nebylo však zvykem malovati celé zvíře, nýbrž, jak pictografy mnohých kmenů nám dochované dokazují, pouze část. Místo medvěda nakreslili jeho hlavu, nebo zuby; místo vlka jeho běh, stopu a pod. a říkali si také přenešeně místo: bratrstvo "vlka", bratrstvo "kulaté stopy". Dobře se tento objev dá studovati u Delawarských kmenů Lenapi.

Tyto spolky měly tajné obřady, jokasídy a wahkony (kněze) a volily si předsedu, který býval vůdcem při honbě a ve válce. Také se mohl státi náčelníkem celého kmene a vždy zasedal v radě kmenové ba i národní.

Ponkové nazývali totem: wahube. Totem jako nejposvátnější věc kmenová, býval v opatrování náčelníka, který jej vystavil a lidu okázal jen při důležitých politických, abych tak řekl, a náboženských úkonech. Náčelníci Ponků po mnoho pokolení ochraňovali a ukrývali tuto "posvátnou medicinu" a vzali ji ssebou i do Ind. Území.

Když však r. 1879 soud rozhodl v jejich prospěch, chtěl Mačunahzah něco dáti na památku svým právním zástupcům. Peněz neměl — i obdaroval jednoho tomahawkem, řka, že vzdává se on i jeho kmen vší výbojnosti a chce klidně žíti na svých pozemcích; pak šel k druhému k p. Poppletonovi a pravil: "Já věřím, jak jsem vám řekl v soudní síni, že Bůh mě stvořil, a že jsem muž. Po mnoho let byli jsme honěni asi jako pes, když štve divoké zvíře. Bůh vás poslal k mojí pomoci. Děkuji za vše, co jste pro mě učinil. Chci dostati zpět svůj pozemek. Toť po čem jsem toužil dlouhý čas. Přeji si tam bydliti i zemříti a býti pochován se svými otci. Když jste mluvil v soudní síni, ovšem nemohl jsem rozuměti, avšak mohl jsem pozorovati, jak se snažíte mě osvoboditi. Vím, že konáte pro mě a můj lid něco, co nikdy před tím učiněno nebylo. Kdybych Vám chtěl za to zaplatiti, neměl bych nikdy dost. Mám zde p a m á t k u, která přešla na můj lid mnoha pokoleními. Nevím, jak stará jest; možno dvě nebo tři sta let. Toužím Vám ji darovati za to, co jste pro mě učinil."*)

Standing Bear daroval b í l o c h o v i kmenovou medicinu! Toť bylo něco doposud neslýchaného! Kolikrát se snažili badatelé, vojíni a jiní sběratelé indiánských curiosit získati tento poklad a vždy odešli s nepořízenou. Za žádné peníze by to náčelník neučinil. Tím by na sebe uvrhl kletbu Wakan-Tanky, svých předků, již jako stínové bdí nad potomky svými, celého národa, a byl by potrestán trestem smrti a trápení, o jakém se Indiánu ani nesdálo. Tato morální nemožnost stala se skutkem.

Standing Bear byl muž prozíravý. Viděl, že Indián se může udržeti, jen když se podrobí stávajícímu zákonu. Viděl tu velikou zátopu, jež mu hrozí od bělocha, viděl, že se blíží poslední hodinka Indiánova, a spása že jest možná, jen když vzdá se svých starých tradic, jež nijak by nemohl prováděti v poměrech, v nichž se rudý nuž ocitnul. Stálo ho to mnohou slzu a hořký prodělal boj sám ssebou i s lidem svým — než darováním medicíny přetrhl veškerý svazek s minulostí a obrátil se na cestu, již vyšlapal a ukázal mu běloch. Proto nedivme se, že když oznámil svůj čin bojovníkům, vypukli všichni v pláč.

Totem Ponků bylo jakési p t a č í k ř í d l o rozmanitými okrasami vyšňořené. Zdá se, že stáli pod ochranou některého bůžka čtyř stran světových, nebo větru nebo blesku. Symbol všech těchto božstev býval — pták. — — — —

Ponkové hospodářsky dosti dobře pokračují, a bylo by to ještě lepší, kdyby nebylo toho nešťastného pivovárku u Niobrary. Tak aspoň soudí Indiánský jednatel H. C. Baird ve svém dopisu a výkazu do Washingtonu. Píšeť mezi jiným ze Santee-jednatelny 7. srpna 1907 takto: "— — — Nejhorší překážka stavící se v cestu pokroku Indiánovu jest prodej lihovin mezi Ponky, z pivovaru položeného u Niobrary, který zjevně uráží zákony jak státní, tak spolkové. Ponkové bydlící blíže města mohou si tu nakoupiti piva od jediného hltu až do vozového nákladu." Dále dobrý tento agent vypráví, kolik již jich dal potrestati atd.

Pravda! Každý nápoj alkoholický jest morem pro Indiána, jedná-li pod vlivem tohoto démona. Indián jest flegmatik. Povaha těžko vznětlivá; vzbuzená však jednou vášeň — dlouho trvá. A k tomu pomáhá alkohol. Rozněcuje — a promění v střízlivosti jinak klidného rudocha — v běsnící bestii. A kdo jest vinen? Dobře a rozumně trestá vláda nejen opilého Indiána, nýbrž i toho, kdo mu alkohol prodal. A co se jím za alkohol prodává — o tom se může člověk přesvědčiti zvláště mezi Winnebago-y. Jest to pravý jed, a Indián při chuti jsa, zaplatí pašerovi každou cenu. Nejen alkohol, nýbrž i vzdělání, jak se rudochovi ve Spojených Státech podává, jsou překážkou v jeho civilisaci. Obyčejně bývá "olizán" anglickou abecedou, pak se zasvětí do začátku nějakého technikého umění a pošle zpět na reservaci; tu však odhazuje po čase moderní kroj, obleče se ve své indiánské plundry — a celé vzdělání je to tam.

Vycvičiti mozek nedostačí. Tuť třeba v z d ě l a t i s r d c e v tom vězí pravá c i v i l i s a c e, a té nemožno u národů přirozených dosíci vědami a uměními světskými, nýbrž s ušlechtěním srdce náukou náboženskou. Toť přirozený pochod! Ovšem o té věci se bude u nás přemýšleti, psáti a řečniti, až zde Indiánů nebude. Tak jako u jiných kmenů, setkáváme se i Ponků s podivnými příjmeními; udávám jich zde několik, jak zapsána jsou v okresních knihách pozemkových:

White Coat (Bílý kabát); Olive Hawk (olivový jestřáb); Smokemaker (Výrobce kouře). Birdhead (ptačí hlava); Broken Jaw (zlomená čelisť); Yellow horse (žlutý kůň); Afraid of the Moon (Bojí se měsíce); Buffalo Girl (Bisonní děvče) atd.

Sledovati původ těchto jmén bylo by velmi zajímavé se stránky národopisné, avšak vymiká se z rámce těchto řádků.

Roku 1900 bylo u Niobrary celkem 229 Ponků, z nichž všickni užívají kroje moderního; čísti uměli 84; v angličině se jich mohlo dorozuměti 91. Ku křesťanství se jich hlásilo toliko 46. Ten rok se jich narodilo 7 a 9 jich zemřelo. Vzdělávali t. r. 1303 akry, a nově orali 128 akrů. Sklidili: 3397 bušlů pšenice, 21,200 bušlů korny, 400 bušlů ostatního obilí a vyrobili 1220 liber másla; vlastnili 180 koní, 188 kusů skotu, 3415 kusů drůbeže.

Na reservaci "Ponca, Oto a Oakland, Indian Agency," Whitecagle, Oklahoma žije Ponků celkem 553: (268 mužů, 285 žen). Celkem vymírají. Toho roku jich o 13 víc zemřelo, než se narodilo. (Annual reports of the Department of the Interior, Indian Affairs. 1902.)

*) World Herald (Omaha.)

LITERATURA.

V Galvestoně, Tex., začal v minulých dnech vycházeti nový český časopis "Texan". Redaktorem nového časopisu je F. Venel, vydavatelem Česká Vydavatelská společnost. Číslo, jež dostalo se nám do rukou, je velmi slušně vypraveno a svědčí, že redakce svého úkolu chápe se poctivě. List obsahuje hojnost zpráv z českých osad texaských.

Denník "Volnost", vydávaný p. K. F. Tůmou v Clevelandě, O., zanikl. Vydavatel a redaktor po 30leté trpké práci přestává časopis vydávat následkem finančních obtíží. Pouze $800 bylo by stačilo k záchraně toho denníku, ale ani tuto půjčku nemohl pan Tůma sehnati.

"Svobodné Školy", časopisu svobodomyslného, došlo nám číslo 12. poslední 12. ročníku. O výborném obsahu tohoto časopisu již několikráte zmínili jsme se dříve a podotkli jsme, že by nemělo být ani jediné české rodiny, kde by se "Svobodná Škola" neodebírala. Příštím číslem započne nový ročník. Přihlaste se za odběratele. Adressa: "Svobodná Škola", 1409 So. East Ave., Oak Park, Ill.

Vánoční dárek dítkám. — "Noviny pro maličké", vázaný ročník čtvrtý právě vyšel jako již po několik roků vždy před Vánocí. Chcete-li vaším dítkám způsobiti radost zakupte jim tuto knihu pro pobavení a cvičení se v české řeči za zimních večerů. Obsahuje pohádky, hry, deklamace, hádanky, písně a mnohé dobré pokyny pro mládež. Hezkých obrázků je tam celá řada. Pěkná tato kniha má 208 stránek a prodává se v úhledné vazbě za 50 centů, poštou 55c. Možno obdržeti i dříve vyšlé ročníky I., II. a III. ve snížené ceně, za $1.15 všecky tři. Každý ročník je samostatný a pěkně vázaný. Objednávky s přiložením peněz adresujte: Ženské Listy, 1297 S. Central Park Ave., Chicago, Ill.

MATICE PŘISTĚHOVALCŮ.

St. Louis, Mo., 30. listopadu '08.

Dne 12. října t. r. založen byl v St. Louisu, Mo., spolek pod názvem "Matice přistěhovalců pro St. Louis a okolí."

Jaký účel asi jest tomuto nově založenému spolku, bude se zajisté ptáti každý čtenář tohoto dopisu.

Účel tohoto spolku jest dvojí a sice: Předně pomáhati všem přistěhovalým Čecho-Slovanům bez rozdílu pohlaví, bez rozdílu přesvědčení náboženského neb politického, ocitnuvším se zde ve středu Spojených Států Amerických, a to jak mravně, tak hlavně i hmotně, a za druhé zříditi školu česko-anglickou, by každý přistěhovalec zdarma a co nejdříve mohl se přiučiti jazyku této země, v níž teď prodlévá, a co jedině jemu bude k největšímu prospěchu.

Aby však tento nově založený spolek mohl zdárně prospívati a skutečně toho, co za účel a cíl si vytkl, dosáhl, musí myšlénka jeho býti též od usazených zde již dříve Čecho-Slovanů podporována, a proto obrátil se tento spolek na všechny stávající Čecho-Slovanské spolky v St. Louisu a okolí se žádostí, by členové jejich netoliko radou, nabytou dlouholetou zkušeností jak životní, tak spolkovou, byli mu nápomocni, tak hlavně vybídnutím ostatních členů svých spolků ku propagování této myšlénky a ku hojnému přistupování za členy "Matice přistěhovalců". Nestane-li se tak a bude-li žádost tohoto spolku s pohrdavou nevšímavostí ignorována, a spolek založený na tak krásných humanních ideách bude proto musiti jen živořiti, neb dokonce se rozpadnouti, bude to velice smutným vysvědčením pro spolky St. Louisské a vůbec i hanbou pro nás všechny Čechy.

Proto přátelé, Čecho-Slované St. Louističí, přistupujte hojně za členy spolku "Matice přistěhovalců", a ti pak, kteří nesouhlasíte s myšlénkou a účelem tohoto spolku, o to Vás znažač žádám, nebuďte aspoň proti němu! Též i Vy, Čecho-Slované, kteří v různých končinách této druhé naší vlasti žijete, a chcete-li nějakou dobrou radou tomuto spolku přispěti neb nějaké informace od něho obdržeti, obraťte se laskavě na adressu:

"Matice přistěhovalců",
St. Louis, Mo.,
1825 S. 14th Str.

Zároveň oznamuji, že tento nový spolek "Matice přistěhovalců pro St. Louis a okolí", bude odbývati v neděli, dne 20. prosince o třetí hodině odpolední, v prostiemi své spolkové místnosti "Na Belvederu", St. Louis, Mo., 1825 S. 14. Str., svou první valnou hromadu, do níž všechny přátele myšlenky spolku tohoto, jakož i všechny spolky St. Louiské uctivě zvu.

Za spolek "Matice přistěhovalců"
František Urban,
t. č. jednatel.

Vzorně zařízený **HOSTINEC**
....vlastní....
Frank :: Semerád
16. a William ul., Omaha, Neb.
Výtečný Metzův ležák, jakož i pravé importované plzeňské stále na čepu. Korbelova vína a nejlepší lihoviny prodává i ve velkém. Teplý zákusek na požádání.

Vlastní vinou.

Mnoho zla, mnoho neštěstí způsobí si každý sám. Když rozmyslí si vše robře, obyčejně nalezne, že mohl se tomu vyhnouti. V nynější době roční, kde tolik nemocí zuří, má každý býti velice opatrným, aby svou vlastní vinou v nemoc neupadl. Hleďte si udržeti své zažívání v pořádku, hleďte, by Váš žaludek a Vaše vnitřnosti řádně pracovaly, a učinili jste mnoho k záchraně své a rodiny. Berte nyní pravidelně Trinerovo Léčivé Hořké Víno. Ono povzbudí celé zažívací ústrojí Vaše k úsilovné práci, dá Vám dobrou chuť k jídlu, udrží Vaši krev čistou a sesílí celé tělo. Ono jest nejlepším prostředkem ve všech chorobách žaludku a střev, jakož i v chorobách krve a v slabosti nervů. Jest výborným v nespavosti a tělesné ochablosti. V lékárnách. Jos. Triner, 616-622 South Ashland Ave., Chicago, Ill.

Čistě a hojně zásobený obchod
grocerní a masem
vlastní nyní
Čeňek Zezulák,
na 3. a Poppleton Ave.
Má na skladě vždy čerstvou a tu nejlepší grocerii. Káva a čaj od 15 centů nahoru. Dále poslouží Vám různým znamenitým masem. Výrobky uzenářské jsou vždy výborné jakosti. Uzenky a různé salámy nejsou k "bitování." Zboží se dováží na požádání. O přízeň krajanů žádá
30 Čeněk Zezulák.

ZDARMA
obdržíte dva pěkné obrazy horské scenerie, pakované v bedničce Karlovarského Léčivého Hořkého Vína Medového. Pan J. Trávníček, Jackson, Minn., píše: "Dlouhý čas neměl jsem chuť k jídlu a jakmile jsem využíval dvě láhve Vašeho výtečného léku, seznal jsem, že jest moc dobré pro žaludek a odporučuji jej každému." Pište si pro bedničku 12 láhví za $3.00, jež přímo zašle vyrábitel **A. V. KOUBA, 2819 Larimer St., Denver, Colo.** Rozesílám i v zimě, třeba po frachtu.

Spolehlivé pojištění na život
za skutečnou cenu u
WOODMEN of the WORLD
(Dřevařů Světa)
české tábory v Omaze a South Omaze.

Velký moderní, nově zařízený, čistý
závod řeznický
vlastní
CHAS. F. KUNCL
v č. 1250 již. 13. ul.
Má vždy na skladě největší zásoby masa nejlepšího druhu. Zboží uzenářské výborné jakosti. Vždy velký výběr. Ceny nejnižší. Telephone Doug, 4333. 8tf

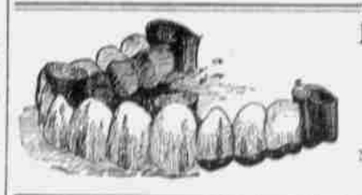
BAILEY & MACH,
ZUBNÍ LÉKAŘI.
3. poschodí, Paxton Blk., Roh 16. a Farnam ulice.
Tel. Douglas 1085. Ind. Phone A-1085.
OMAHA, NEB. 44tf
Nejlépe zařízená zubolékařská úřadovna ve středozápadě. Nejmodernější pomůcky. Práce první třídy. Ceny mírné.

Nemocní lidé z blízka i z daleka
jedou do mého léčebního ústavu beznadějně nemocní a jedou domů úplně vyléčení. My odstraníme příčinu nemoci, chiropraktickou vědou a vyléčení následuje. Léčíme bez léku a bez nože. Dopište o podrobnosti a odporučení sta vyléčených na 7q13
Dr. S. M. LANGWORTHY,
500—1st Avenue, : : : CEDAR RAPIDS, IOWA.

Jediná Česká Banka.
MOHOVITOST: Jeden milion šest set tisíc dollarů.
4 procenta úroků na vklady.

Zasílání peněz do všech částí světa.
Předlavní jednatelství nejlepších linií. Přijímá též vlady poštou a jest úplně spolehlivou. 7-17
American Trust and Savings Bank, CEDAR RAPIDS, IOWA.
Úředníci: W. F. Severa, O. Sikora, Louis Wokoun a Jiří Chadima.

Western Fur Co.
512 již. 16. ulice, OMAHA, NEB.
A. L. Kolovrátek, majitel.
V poslední době byli jsme dvakráte okradeni a jelikož máme na skladě ohromné zásoby cenných kožešin, chceme počet zboží poněkud zmenšiti. Z té příčiny budeme zboží to tyto dny prodávati za značně snížené ceny a tak dáme každému příležitost koupiti si dobrou věc za levný peníz. Možná, že podobná příležitost tak brzy se Vám nenaskytne a proto neprometškejte dobu, kdy získati můžete tyto neobyčejné lâce.
Kočky, nejlepší zboží, od $1.50 nahoru. — Kožichy pro dámy od $25 výše. — Mužské, důkladné kožichy, zvláště dobře hodící se pro farmáře, od $15 výše. — Kožešinou podšívané kabáty od $30 výše. — Zimní čepice pro dámy od $2.00 výše. — Přijďte nás navštívit a my ukážeme Vám hojný výběr. 19-5

Lee-Glass-Andreesen Hardware Co.
prodává ve velkém
Tlačené, vyráběné a lakované plechové nádíní. — Cínovaný plech, železný plech a kovové zboží. — Ostnatý drát, hřebíky, nožířské zboží, bicykly, střelná zbraně, náboje a sportovní zboží všeho druhu.
9th and Harney Str. Omaha, Nebr.

FRANK YUN
vlastní čistě a hojně zásobený
řeznický a uzenářský obchod
v čís. 2206 již. 16. ul., Omaha.
Bohatý výběr čerstvého masa, nejlepší jakosti a za ceny nejlevnější. Veškeré výrobky uzenářské těší se té nejlepší pověsti. Objednávky možno učiniti telefonem. Douglas 3422.